

Zapobieganie konfliktom i ich rozwiązywanie. Prawo międzynarodowe

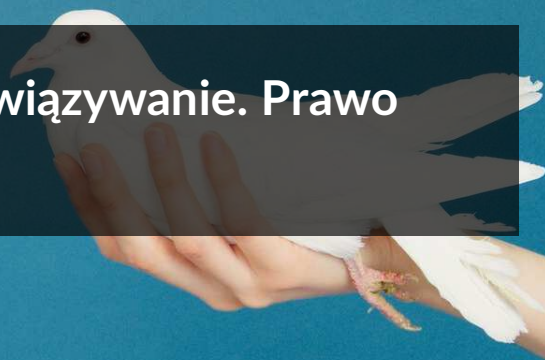
- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Jerzy Menkes, *Ewolucja charakterystyki normatywnej tekstów międzynarodowych w procesie KBWE – na drodze ku prawnomiędzynarodowym ramom bezpieczeństwa regionalnego w Europie*, [w:] Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, *Polityczno-prawne aspekty zapobiegania konfliktom i pokojowego rozstrzygania sporów w systemie KBWE*, Warszawa 1992, s. 13.

- Źródło: Piotr Kordel, *Metody rozwiązywania sporów i konfliktów międzynarodowych w świetle prawa międzynarodowego*, dostępny w internecie: pomost.net.pl [dostęp 16.03.2020 r.].
- Źródło: *Encyklopedia PWN: Léon Bourgeois*, dostępny w internecie: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 4.05.2021 r.].
- Źródło: Sławomir Lucjan Szesio, *Rola sił pokojowych ONZ w wojnie w Bośni i Hercegowinie (1992–1995) – wybrane zagadnienia*, dostępny w internecie: cejsh.icm.edu.pl [dostęp 16.03.2021 r.].
- Źródło: *bezaatomowe strefy*, dostępny w internecie: encyklopedia.interia.pl [dostęp 16.03.2021 r.].

Zapobieganie konfliktom i ich rozwiązywanie. Prawo międzynarodowe

Źródło: Artem Podrez, domena publiczna.

Od początku swego istnienia państwa wchodzą ze sobą w różnego rodzaju konflikty. W przeszłości były one zazwyczaj rozwiązywane na drodze zbrojnej konfrontacji, jednak prawo międzynarodowe oraz zwyczaje, jakie ukształtowały się w ostatnich dekadach, sprzyjają rozstrzygnięciu sporów w sposób dyplomatyczny.

Międzynarodowym organem, który stoi na straży pokoju i bezpieczeństwa na świecie, jest Rada Bezpieczeństwa ONZ. Może ona wydawać wiążące rezolucje, ale niezależnie od jej wysiłków państwa podejmują rozmaite własne inicjatywy: negocjacje, dobre usługi, mediacje, koncyliacje czy arbitraż.

Twoje cele

- Wymienisz sposoby zapobiegania konfliktom i rozwiązywania ich.
- Wyjaśnisz różnice między metodami dyplomatycznymi a metodami sądowymi.
- Przeanalizujesz metody zawarte w prawie międzynarodowym pod kątem skuteczności zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania.

Dla zainteresowanych

**Zapobieganie
konfliktom i ich
rozwiązywanie. Traktaty
rozbrojeniowe**

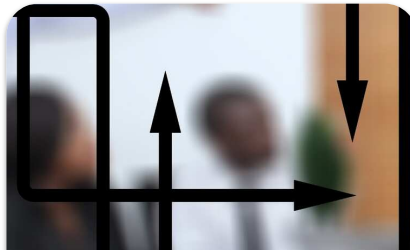
**Zapobieganie
konfliktom i ich
rozwiązywanie.
Kontrola i redukcja
zbrojeń**

**Zapobieganie
konfliktom i ich
rozwiązywanie.
Organizacje regionalne**

**Przyczyny konfliktów
zbrojnych na świecie**

**Rozstrzyganie
konfliktów bez użycia
siły**

**Rozstrzyganie
konfliktów z użyciem
siły**

Przeczytaj

Prawo międzynarodowe

Działania zmierzające do zapobiegania bądź rozwiązywania istniejących konfliktów na drodze pokojowej mogą być prowadzone za pomocą środków [dyplomatycznych](#) lub sądowych. Jedne i drugie zostały określone normami prawa międzynarodowego.

Środki dyplomatyczne

Negocjacje to proces polegający na dyskusji między stronami konfliktu, który ma na celu zawarcie porozumienia. Nie wymaga udziału strony trzeciej. Negocjacje mogą być prowadzone we wszystkich fazach sporu. Bez względu na to, czy odbywają się w formie ustnej, czy pisemnej, zazwyczaj zachowują charakter poufny. Jest to jeden z najbardziej rozpowszechnionych sposobów rozwiązywania sporów i konfliktów. Podjęcie negocjacji uniemożliwiają jedynie zerwane stosunki dyplomatyczne. W takim wypadku strony konfliktu mogą skorzystać z dobrych usług lub mediacji.

V Międzynarodowy Turniej Negocjacyjny – Warsaw Negotiation Round – w Senacie RP, na zdjęciu studenci z Kanady i Norwegii. Wskaż, jakie korzyści dla młodych ludzi wynikają z udziału w tego typu inicjatywach.

Źródło: Kancelaria Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, licencja: CC BY-SA 3.0.

Dobre usługi to proces, w którym strona trzecia oferuje swoje pośrednictwo w celu zbliżenia ze sobą stron konfliktu. Może nią być zarówno państwo czy też organizacja międzynarodowa, jak i osoba ciesząca się powszechnym autorytetem, pod warunkiem jednak, że zostanie zaakceptowane przez strony konfliktu. Podmiot świadczący dobre usługi nie może bezpośrednio brać udziału w rokowaniach.

Mediacja to proces, w którym strona trzecia, uczestnicząc czynnie w rokowaniach, pomaga stronom konfliktu wynegocjować porozumienie. Strony nie są jednak zobligowane do przyjęcia rad i wskazówek mediatora. Podobnie jak w przypadku dobrych usług, podmiotem tym może być państwo, organizacja międzynarodowa lub osoba obdarzona dużym autorytetem. Jednym z najsłynniejszych mediatorów był były prezydent USA Jimmy Carter, który podjął się misji pogodzenia ze sobą skonfliktowanych stron w czasie wojny w Bośni i Hercegowinie. Pojęcia mediacji często używa się na oznaczenie całego zespołu działań zmierzających do zakończenia konfliktu na drodze porozumienia.

Jimmy Carter, prezydent USA w latach 1971–1981

Źródło: Department of Defense, domena publiczna.

Koncyliacja to proces, w którym specjalna komisja powołana przez strony sporu i neutralną stronę trzecią najpierw obiektywnie ustala przyczyny sporu, a następnie zaleca sposoby jego rozwiązania. Koncyliacja częściej znajduje zastosowanie w sporach o podłożu prawnym niż politycznym. Podobnie jak w przypadku komisji śledczych, wynik prac komisji koncyliacyjnych nie jest wiążący dla stron konfliktu. Zasada ta przyczynia się do niskiej skuteczności procesu koncyliacji.

Środki sądowe

Arbitraż to proces, w którym strony sporu powołują doraźnie trybunał arbitrażowy w celu rozsądzenia racji. Trybunał składa się z sędziów mianowanych przez strony

konfliktu i sędziów neutralnych. Czasem funkcję trybunału pełni jeden arbiter będący uznanym autorytetem w dziedzinie prawa międzynarodowego. Oddanie przedmiotu sporu przed trybunał jest dobrowolne, lecz wyrok ma charakter wiążący i strony mają obowiązek wykonać go w dobrej wierze. Na mocy [konwencji haskich](#) z 1899 i 1907 r. społeczność międzynarodowa utworzyła [Stały Trybunał Arbitrażowy](#), który zbiera się w razie potrzeby.

Karykatura z epoki ukazująca członków Konferencji Pokojowej w Hadze w 1899 r.

Źródło: domena publiczna.

Inne środki

Inspekcje dokonywane są przez neutralne zespoły inspektorów i ekspertów w celu stwierdzenia stanu faktycznego – pełnią wówczas funkcję instytucji wczesnego ostrzegania. Inspekcje są także jednym ze środków budowy zaufania. Monitorowanie to proces ciągłej obserwacji i analizy środowiska politycznego w celu wczesnego wykrycia zagrożeń.

Ostrzeżenie wydawane jest przez państwo bądź organizację międzynarodową w celu odwieśnięcia od potencjalnego konfliktu. Ostrzeżenia zwykle zawierają informację o konsekwencjach, jakie dotkną agresora.

Mimo wielu środków, jakie oddaje do dyspozycji [prawo międzynarodowe publiczne](#), coraz częściej spotyka się opinię, że jest ono martwą literą. Niewątpliwie znajduje się ono w kryzysie.

” Jerzy Menkes

Ewolucja charakterystyki normatywnej tekstów międzynarodowych w procesie KBWE – na drodze ku prawnomiędzynarodowym ramom bezpieczeństwa regionalnego w Europie

[Kryzys przejawia się – dop. red.] bądź w braku zgody państw na regulowanie przez prawo międzynarodowe wielostronnych stosunków między państwami niesojusznymi, bądź co najwyżej słabym przyzwoleniem na legislację. Państwa *a priori* odrzucają możliwość dokonania dobrej legislacji bądź paraliżują proces tworzenia prawa przez obstrukcję na etapie tworzenia legislacji, czy też – groźniejsze w skutkach – nieratyfikowanie umów.

Źródło: Jerzy Menkes, *Ewolucja charakterystyki normatywnej tekstów międzynarodowych w procesie KBWE – na drodze ku prawnomiędzynarodowym ramom bezpieczeństwa regionalnego w Europie*, [w:] Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, *Polityczno-prawne aspekty zapobiegania konfliktom i pokojowego rozstrzygania sporów w systemie KBWE*, Warszawa 1992, s. 13.

Słownik

dplomacja

działalność państwa polegająca na pokojowym oddziaływaniu na zachowania innych państw i organizacji międzynarodowych, obejmująca czynności zorientowane na rozwiązywanie konfliktów między państwami

konwencje haskie

seria umów międzynarodowych przyjętych w latach 1899–1907, regulujących zasady prawa wojennego i obowiązujących w czasie konfliktów zbrojnych

prawo międzynarodowe publiczne

gałąź prawa regulująca stosunki między państwami oraz innymi podmiotami prawnomiędzynarodowymi (takimi jak np. organizacje międzynarodowe)

ratyfikacja umowy międzynarodowej

ostateczne zatwierdzenie podpisanej umowy międzynarodowej przez upoważniony w konstytucji organ tego państwa, np. prezydenta

Stały Trybunał Arbitrażowy

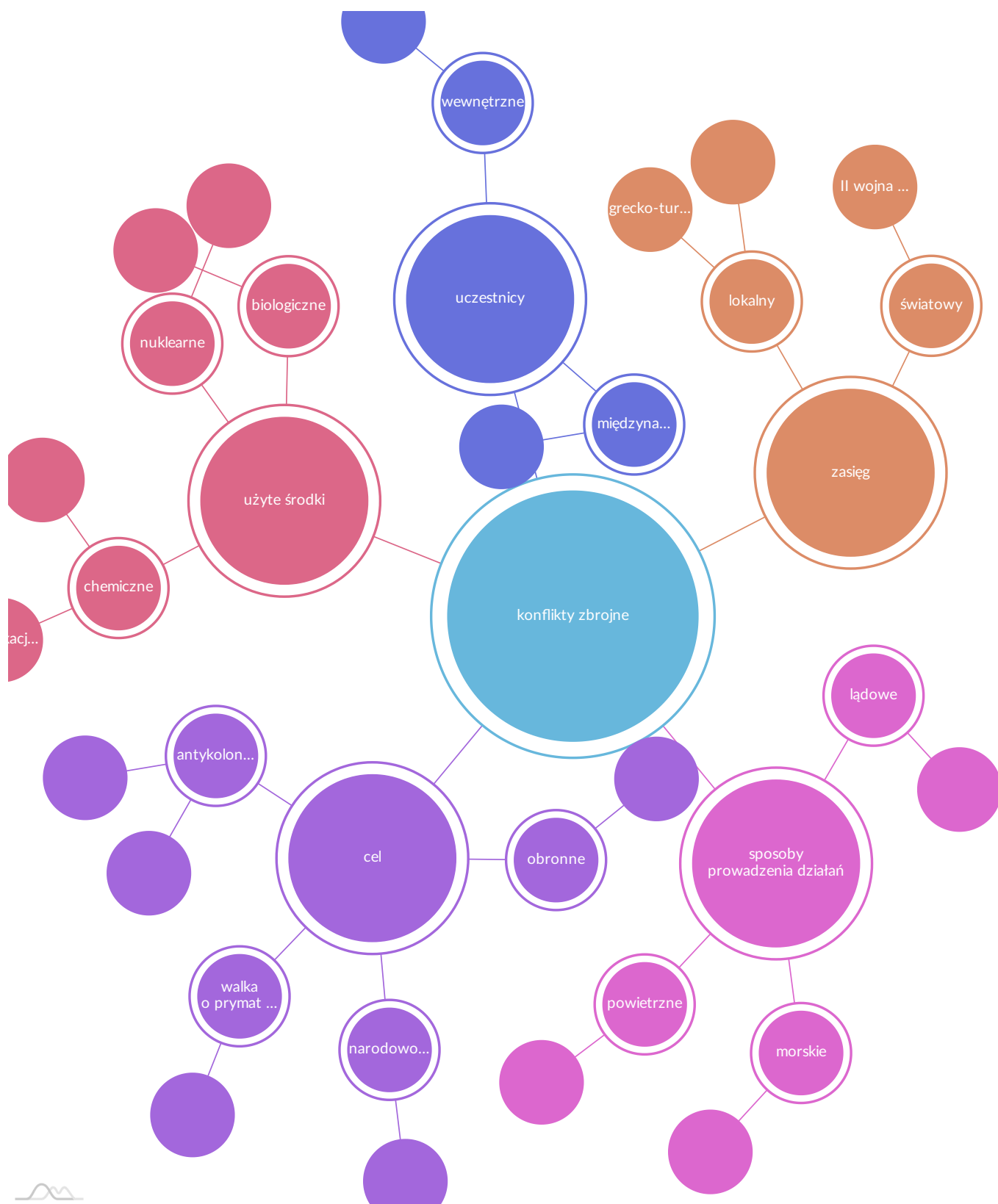
ustanowiony w 1899 r. organ rozstrzygający spory między państwami, z siedzibą w Hadze

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli i uzupełnij ją o przykłady konfliktów.

Podział konfliktów zbrojnych

*Walka o prymat (lub przeciwko niemu) może dotyczyć sfery ekonomicznej, narodowej, religijnej i innych.

Oprac. na post. Włodzimierz Malendowski, *Spory i konflikty międzynarodowe*, international-arbitration-attorney.com [dostęp: 29.06.2021 r.]

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wybierz dwa zakończone już konflikty i poszukaj informacji na temat metod, jakie zastosowano w ich przypadku w celu zaprowadzenia pokoju.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Piotr Kordel

Metody rozwiązywania sporów i konfliktów międzynarodowych w świetle prawa międzynarodowego

Inną metodą pokojowego rozstrzygania sporów jest koncyliacja. Polega ona na tym, że organ międzynarodowy (komisja koncyliacyjna) po zbadaniu stanu faktycznego zaleca konkretne rozstrzygnięcie sporu. Komisja koncyliacyjna może być organem stałym lub powoływanym *ad hoc* za zgodą uczestników sporu. Podstawowym zadaniem komisji jest pojednanie stron sporu, w osiągnięciu czego pomóc jej mają wiadomości zebrane drogą śledztwa. Postępowanie przed komisją koncyliacyjną ma charakter kontradyktoryjny. Po przeprowadzeniu badań komisja proponuje stronom sporu warunki układu, który uzna za odpowiedni i daje im termin do wypowiedzenia się. Decyzje komisji koncyliacyjnej nie są wiążące dla stron. Działalność komisji kończy się protokołem, który stwierdza, że strony doszły do porozumienia i uznały zaproponowane im warunki lub też, że stron nie można było pojednać.

Źródło: Piotr Kordel, *Metody rozwiązywania sporów i konfliktów międzynarodowych w świetle prawa międzynarodowego*, dostępny w internecie: pomost.net.pl [dostęp 16.03.2020 r.].

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Komisja koncyliacyjna bywa tworzona doraźnie dla zrealizowania określonego celu.	☐	☐
Strony sporu mają możliwość przedstawienia swojego stanowiska przed komisją.	☐	☐

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Koncyliacja, odnośnie mocy jej orzeczenia rozwiązującego spór, jest metodą zbliżoną do arbitrażu.	☐	☐

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią audiobooka i wykonaj ćwiczenie.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PI4SIRJwA>

Znaczenie Stałego Trybunału Arbitrażowego dla prawa międzynarodowego

„[Z perspektywy rozwoju prawa międzynarodowego] zasadne jest zwrócenie uwagi na systemowe znaczenie [Stałego Trybunału Arbitrażowego] dla rozwoju arbitrażu. (...) należy podkreślić, że w pierwszych trzech dekadach swojego istnienia Stały Trybunał Arbitrażowy (...) ugruntował rolę arbitrażu jako pokojowej metody rozstrzygania sporów międzypaństwowych. (...) państwa znały i okazjonalnie stosowały [arbitraż] (...) już wcześniej. Jednak przyjęcie obu Konwencji haskich oraz utworzenie Stałego Trybunału Arbitrażowego skonsolidowało praktykę i rozważania doktrynalne w tym zakresie, a także upowszechniło [tę] (...) metodę rozstrzygania sporów. Warto tu zaznaczyć, że była ona postrzegana jako właściwa do rozstrzygania wszelkich kategorii sporów międzypaństwowych (granicznych, terytorialnych, o odszkodowania, dotyczących interpretacji i stosowania traktatów itp.)”.

Przyjmując inną perspektywę, odnotować należy, że do arbitrażu odwoływały się zróżnicowane państwa, zarówno pod względem pozycji – politycznej, gospodarczej, militarnej – na arenie międzynarodowej, ale także ze względu na położenie geograficzne. Wprawdzie w postępowaniach przed Trybunałem uczestniczyły głównie państwa cywilizacji zachodniej, to jednak rozstrzygał on też spory takich państw jak Meksyk, Japonia, Wenezuela, Peru, Rosja i Turcja.

Na przełomie XIX i XX wieku można było zaobserwować utrwalenie się przekonania, że skład arbitrażowy, rozstrzygając spór, czyni to na podstawie prawa międzynarodowego. Procedura postępowania przed Stałym Trybunałem Arbitrażowym oraz zasady postępowania w jego orzecznictwie stały się bardziej jednolite i w większym stopniu przewidywalne i transparentne. Z pewnością przyczyniło się to do popularyzacji arbitrażu, zwłaszcza wśród państw mniejszych

lub słabszych, ponieważ jest to gwarancja równorzędności praw i obowiązków stron. W tym sensie wyrównuje szanse między państwami toczącymi spór.

Wśród szczególnie istotnych zasad proceduralnych lub zasad, które mają znaczenie dla arbitrażu, należy wymienić: sposób powoływania arbitrów, ukonstytuowanie się składu rozstrzygającego, przeprowadzanie dowodów oraz strukturę wyroku arbitrażowego wraz z uzasadnieniem. Ponadto przedmiotem orzeczeń Stałego Trybunału Arbitrażowego były kwestie istotne dla postępowania arbitrażowego lub sądowego, na przykład zasada *res iudicata* – rozstrzygnięcie arbitrażowe ma charakter ostateczny, czy dostępne środki prawne, a wśród nich: odszkodowanie i jego wysokość, orzeczenie deklaratywne Trybunału stwierdzające naruszenie prawa jako wystarczające zadośćuczynienie.

Doświadczenia związane z powoływaniem i funkcjonowaniem Stałego Trybunału Arbitrażowego miały także wpływ na późniejsze unormowania przyjęte w relacji do Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej i w konsekwencji – Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Zarówno rozwiązania proceduralne, jak i instytucjonalne przyjęte w Konwencjach haskich wpłynęły pozytywnie na późniejsze prace zmierzające do utworzenia obu tych sądów.

Należy też zauważyć, że popularyzacja idei arbitrażu zaowocowała tym, że na początku XX wieku państwa zaczęły zawierać znacznie więcej traktatów z klauzulami kompromisowymi, czyli przewidującymi przekazanie sporu do arbitrażu. Szacuje się, że w okresie 1900–1920 państwa zawarły około 120 tego rodzaju traktatów. W późniejszym okresie, aż do wybuchu II wojny światowej, było jeszcze 261 takich traktatów.

Bez wątpienia więc Stały Trybunał Arbitrażowy, jako pierwsza instytucja rozstrzygająca spory na podstawie prawa, wniósł duży wkład w rozwój samego arbitrażu oraz jego procedury, a także w proces pokojowego rozstrzygania sporów międzypaństwowych. Dodatkowo, wyroki arbitrażowe, które zapadały pod auspicjami Trybunału, przyczyniły się do rozwoju wielu dziedzin prawa międzynarodowego.

Oczywiście Stały Trybunał Arbitrażowy ma też swoje ograniczenia. Po pierwsze, państwa odwoływały się do arbitrażu w sprawach mniejszej wagi, najbardziej kontrowersyjne spory, na przykład dotyczące honoru narodowego oraz istotnych interesów państwa, prowadząc poza Trybunałem. Po drugie, arbitraż w ramach

Stałego Trybunału Arbitrażowego ma status ad hoc – dany skład rozstrzygający jest powoływany na potrzeby konkretnej sprawy, po czym ulega rozwiązaniu. Ten brak ciągłości między poszczególnymi składami orzecznymi powoduje ryzyko, że Trybunał nie wykształci stałej i spójnej linii orzeczniczej. Niemniej, te obawy w świetle dotychczasowej praktyki są w dużej mierze nieuzasadnione. Po trzecie wreszcie, porównując Stały Trybunał Arbitrażowy do współczesnych sądów międzynarodowych, należy zwrócić uwagę, że Trybunał nie ma możliwości wydawania opinii doradczych.

Źródło cytatu: Konrad Jan Marciniak, *Arbitraż z perspektywy rozwoju historycznego prawa międzynarodowego*, [w:] Cezary Mik (red.) *Arbitraż w prawie międzynarodowym*, Warszawa 2014.
Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wymień najważniejsze aspekty, które zostały wypracowane dla prawa międzynarodowego dzięki pracom Stałego Trybunału Arbitrażowego.

Ćwiczenie 2

Podaj nazwy konwencji, na mocy których społeczność międzynarodowa utworzyła Stały Trybunał Arbitrażowy.

Dla nauczyciela

Autor: Justyna Szymańska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Zapobieganie konfliktom i ich rozwiązywanie. Prawo międzynarodowe

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

VII. Współczesne stosunki międzynarodowe.

Uczeń:

1) przedstawia podmioty prawa międzynarodowego publicznego i podstawowe zasady prawa międzynarodowego (powstrzymania się od groźby użycia siły lub jej użycia, integralności terytorialnej, pokojowego załatwiania sporów, nieingerencji w sprawy wewnętrzne państwa, suwerennej równości, samostanowienia narodów, suwerenności, nienaruszalności granic);

2) wykazuje złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych oraz współzależność państw w środowisku międzynarodowym.

Zakres rozszerzony

I. Człowiek w społeczeństwie.

Uczeń:

10) wyjaśnia mechanizm konfliktów międzygrupowych, w tym ich eskalacji;

11) przedstawia zasady i metody kreatywnego rozwiązywania problemów; analizuje uwarunkowania prawidłowego procesu decyzyjnego, wspomagające rozwiązywanie problemów osobistych i grupowych.

XIII. Ład międzynarodowy.

Uczeń:

14) charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami i państwami.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wymienia sposoby zapobiegania konfliktom i rozwiązywania ich;
- wyjaśnia różnice między metodami dyplomatycznymi a metodami sądowymi;
- przeanalizuje metody zawarte w prawie międzynarodowym pod kątem skuteczności zapobiegania konfliktom i ich rozwiązywania.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- metoda jigsaw;
- WebQuest;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Zapobieganie konfliktom i ich rozwiązywanie. Prawo międzynarodowe” i celów zajęć.
2. Zaciekawienie i dyskusja: nauczyciel zachęca uczniów do wypowiedzi na temat zagadnień opisanych w tekście otwierającym e-materiał.

Faza realizacyjna:

1. Metoda jigsaw i elementy WebQuestu. Uczniowie odliczają do trzech. Następnie łączą się w zespoły wg przydzielonych numerów. Każda grupa opracowuje fragment materiału z sekcji „Przeczytaj” oraz szuka w zasobach internetowych przykładów (1 – środki dyplomatyczne; 2 – środki sądowe; 3 – inne środki). Po zakończeniu pracy uczniowie zmieniają zespoły tak, by w każdym znalazła się przynajmniej jedna osoba z poprzednich grup. Uczniowie dzielą się wiedzą zdobytą wcześniej i uczą się od siebie nawzajem. Następnie chętne/wybrane osoby omawiają przydzielone zagadnienia. Pozostali uczniowie mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.
2. Tworzenie mapy myśli w sekcji multimedialnej. Uczniowie zapoznają się z umieszczonymi hasłami i korzystając z zasobów internetowych, uzupełniają mapę. Następnie w parach wykonują ćwiczenie dołączone do multimedium. Chętne zespoły przedstawiają swoje rozwiązania.
3. Uczniowie w parach zapoznają się z audiobookiem i wykonują dotyczące go ćwiczenia.

Faza podsumowująca:

1. Chętne/wybrane osoby dokonują podsumowania zajęć ze swojego punktu widzenia.

Praca domowa:

1. Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- Piotr Kordel, *Metody rozwiązywania sporów i konfliktów międzynarodowych w świetle prawa międzynarodowego*, pomost.net.pl.
- Sławomir Lucjan Szesio, *Rola sił pokojowych ONZ w wojnie w Bośni i Hercegowinie (1992–1995) – wybrane zagadnienia*, cejsh.icm.edu.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Mapa myśli” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.